

משפט על המשפט

משפט על הכתובה

מאת מישל חדאד ודורית זילברמן, עורכי-דין

ענייני נישואים וגירושים במדינת ישראל נתונים רובם לסמכות בית-הדין הרבני. בעוד שבעבר כל העניינים הכרוכים בנישואים ובגירושים היו בסמכות זו, כיום פועל במקביל גם בית-המשפט לענייני משפחה, שדן בכל העניינים האזרחיים, שאינם קשורים לאקט הדתי עצמו. אם אדם רוצה גט הוא פונה לבית-הדין הרבני, אבל בעניינים של חלוקת רכוש, מזונות, משמורת על הילדים, הוא יכול לבחור לפנות לבית-המשפט לענייני משפחה או לבית-הדין הרבני (להלן הרבני). אם אדם פונה לרבני - עליו לבצע פעולה נוספת הנקראת כריכה. עליו לכרוך את כל העניינים האחרים אל הגט, ובכך הוא מעניק לרבני סמכות לשפוט ולהכריע בכל ענייניו.

יותר ויותר זוגות מעדיפים כיום שלא להתחתן בנישואין דתיים, ומכיוון שבשאר ישראל זו דרך ההתקשרות היחידה המותרת על-פי החוק עד שתוכר פה "ברית הזוגיות" ותתקבל כחוק (נקווה שזה יקרה ולא כמו שסבתי הייתה אומרת "זה יקרה כשיצמחו לי שערות על כף היד"), עד אז זוגות מוצאים דרכים עוקפות רבני לעשות זאת, כגון להיות ידועים בציבור עם הסכם ממון וצוואה; או להינשא בחו"ל. ישראל מכירה בחוקי מדינות זרות, ואם זוג נישא בקפריסין/לאס-אגאס ובמקום אחר בחו"ל, משרד הפנים יכיר בהם כבני זוג נשואים בעת שיירשמו בו. הם יהיו זכאים לקבלת כל הזכויות האזרחיות, כגון ביטוח לאומי, דיני ירושה וכו', אבל ברבנות לא יכירו בנישואים, ויהיה להם קל להתגרש אם ירצו בכך.

השמועה אומרת, שברבני יותר קל לגברים להתגרש, כי מתחשבים בהם יותר, ואילו לנשים מוטב להתגרש בבית-המשפט לענייני משפחה - מקום שדוגל בשוויון בין המינים. בעקבות זאת יוצאים הצדדים המתגרשים למירוץ. עם אות השריקה (הדומה יותר במקרה זה לאנחה המשחררת אוויר מהריאות) צד א', הנושא עליו סימני היכר של זכר, רץ עם בא-כוחו לרבני, וצד ב', הנושאת סימני היכר של נקבה, רצה עם באת-כוחה לבית-המשפט לענייני משפחה. אז זהו, שלא תמיד ולא באופן אוטומטי נכון לעשות זאת.

אחד הסממנים הדתיים - שנטו לוותר עליו בעשורים הקודמים - ששב וקם לתחייה, הוא הכתובה. אחרי שבית-המשפט העליון היצר את

צעדיו של הרבני ופינה מקום נרחב לבית-המשפט לענייני משפחה, שהוא מודרני בהרבה בגישתו למשפחה, החיה הרבני את מה שעומד לרשותו, את הכתובה.

הכתובה לא נועדה להגן על הזכויות הממוניות של האישה, אבל היא כן נועדה להגן עליה. שכן על-פי ההלכה גבר יכול לגרש את אשתו בכל עת, והכתובה נועדה כדי שלא יהיה לו קל להוציאה.

זוג נישא לאחר חברות של שלוש שנים, שכרו דירה והחלו בחייהם המשותפים. לפתע, ללא הודעה מוקדמת נטש הבחור וחזר לבית הוריו. לאישה ההמומה הוא הודיע שלא מתאים לו להיות נשוי, וזה לא מה שחשבו. מפני שכמותו נועדה הכתובה להגן, ודווקא מפני שזו היתה תקופה קצרה.

הכתובה מחולקת לשלושה חלקים: עיקר הכתובה, תוספת הכתובה ונדוניה. עיקר הכתובה - 200 זוז לבתולה, שלא היתה נשואה קודם ו-100 זוז לגרושה ואלמנה (שווה כיום 500 ש"ח). תוספת הכתובה - אצל אשכנזים 200 זקוקים כסף ובכתובה הספרדית - הבעל צריך להמציא ולנקוב בסכום. למה כדאי לחתום על כתובה אשכנזית? כי אף אחד לא יודע מה זה 200 זקוקים כסף. אין מטבע כזה. לכן הסעיף לא מתממש. (הרב דייכובסקי מבית-הדין הרבני הגדול פירש - שהאישה זקוקה לדמי הסתגלות במשך שנה. הוא לוקח את משכורת הבעל ומכפיל ב-12 חודשים, ואלה הזקוקים. אבל זה לא פסק-דין מחייב, שלא תמיד יאומץ).

אצל הספרדים, אוהו, הכבוד, הגאווה, השופוני ("תראו אותי"), גרמו לגבר אחד שאנחנו מייצגים את אשתו להעניק לה בכתובה 555,000 ש"ח. חמסה-חמסה-חמסה נגד עין הרע. אבל זה לא עזר, וכעבור עשר שנים הבעל עזב את הבית, כשהוא לא ממהר לא לבית-המשפט ולא לרבני. אוכל את העוגה ומשאיר אותה שלמה. האישה הגיעה אלינו. אמנם אין סעיף הצמדה לכתובה, אבל גם כיום הסכום הזה יעזר לה מאוד. יותר מזה, אילו כתב לה 5 מיליון, כל בר דעת יודע שזה סכום דמיוני, ואיש לא ידרוש מהבעל לממש אותו. אבל 555,000 זה סכום ריאלי, לאור יכולותיו, ולכן שלם ישלם לה. עד מיליון ש"ח נחשבת הכתובה לסבירה. על כתובה סבירה - יחייבו את הבעל לשלם, כך שלא תמיד נכון ליעץ לאישה ללכת לבית-המשפט לענייני משפחה.

מצד שני, מאז חרם דרבנו גרשום - אי אפשר להעיף אישה שלא ברצונה. כך שהנושא כבר פחות רלבנטי. כמו כן, באותו מירוץ סמכות

מתחרים גם בתי-הדין ובתי-המשפט עצמם. לכן כיום אפשר לבקש מבית-המשפט גם כן לקיים את הכתובה, ושם גם מצמידים אותה, אבל אין עוד הרבה תקדימים על מימושה שם.

מה שחשוב זה לשמור על הכתובה. פיזית. בלעדיה אין הוכחה. עד כדי כך התעודה הפיזית חשובה - שאם כתובה נעלמה או אבדה, על הבעל לתת כתובה חדשה או להתגרש. ועוד נקודה למחשבה - הרבנים מבקשים מבני הזוג להסמיך אותם לקבוע על-פי שיקול דעתם ולפסוק חלק מהכתובה. אם לא תתנו, הם חייבים לפסוק על כל הסכום. הפסיקה נעשית על-פי עילות: עילת מומים, עילת עקריות, עילת עוברת על דת משה, על כל אלה תהיה האישה זכאית לכתובה. גם אם מורדת בטענה מבוררת תקבל. מורדת - לא. מורדת בטענה מבוררת - כן. עילות מעשה כיעור או עילת זנתה תחתיו - לא.

השמועה כאילו אישה שבגדה לא תקבל את זכויותיה בבית-הדין הרבני אינה נכונה. הרבני כפוף לחוק יחסי ממון, שקובע כי מגיע לבני הזוג לחלק את רכושם חצי-חצי בלי קשר לבגידות ובלו קשר ליוזמה לפירוק הקשר. לא מענישים את האישה גם אם היא יוזמת את פירוק המשפחה, כך קבע בג"ץ. הרבני כפוף לחוק יחסי ממון, כלומר החוק הזה מחייב גם אותו. מה שאישה מפסידה אם "זנתה תחתיו" (איזה ביטוי) זה את מזונותיה הזמניים עד הגט (אחרי הגט ממילא אין מזונות לאישה) ואת תוספת כתובתה. לכן, העצה לנשים היא כן ללכת לרבני ולתבוע את כתובתן בכפוף לשני תנאים: א. שהכתובה היא ספרדית והגבר שלה כתב בה סכום נכבד. ב. שהיא צדקת ועדיין אין לה רומן עם גבר אחר.

החלק השלישי של הכתובה הוא הנדוניה. הנדוניה מורכבת מנכסי צאן ברזל - הנכסים שהאישה הביאה מלפני הנישואין והרשומים על שמו של הבעל - שכן הבעל זכאי לפירות כל עוד הם נשואים (לדוגמה, אם זו דירה, הוא זכאי לדמי השכירות) ונכסי מלוג - נכסיה הרשומים על שמה של האישה.

בכל העילות שעוזרות לבעל, האישה עלולה להפסיד את כתובתה אבל לא את הנדוניה. כלומר, מה שהביאה עמה לנישואין חוזר עמה. למעט במקרה אחד שבו תפסיד את נכסי צאן ברזל - אם זנתה תחתיו ואם הוא הצליח להוכיח זאת.

אם פסקו לאישה את כתובתה, ולפתע הבעל מתחרט ומבקש שלום בית כי בבת אחת התאהב באשתו מעל לראש - יבדקו אותו, ואם יתרשמו שזה רק בגלל הכסף יחייבו אותו למרות הכול לתת לה גם כתובה וגם מזונות.